

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Chronicon Monasterii Bödecensis Ordinis Canonic. Regul.
S. Augustini in Diœcesi Paderbornensi**

Probus, Johannes

Monachij, 1731

VD18 12260568

Appendix. Quorundam Authorum de statu Monasterij Böddecensis &
Congregationis Windesheimensis tam veteri quàm moderno testimonia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64645)

A P P E N D I X.

*Quorundam Authorem de statu Monasterij Bøddecensis
& Congregationis Windesheimensis tam veteri quam
moderno testimonia.*

N. I.

*Testimonium P. R. D. P. Edmundi Marthenne, Benedictini
e Congregatione S. Mauri.*

P. R. D. P. Edmundus Marthenne scriptor celeberrimus in suo *Itinerario Litterario* 1724. Parisijs Gallicè edito, folio 246. sic habet: Monasterium Bøddeken tribus milliaribus Paderborni distitum undique squallida solitudine, sylvis, & montibus cingitur. Initio erat Abbatia Monialium Benedictinarum fundata à S. MEINULPHO Diacono, cujus corpus etiamnum ibidem magna populorum Religione colitur. Postmodum cum Moniales relaxarent Institutum Monasticum, nomenque assumerent Canonissarum Sæcularium, eò increvit morum dissolutio, ut ab Episcopo Paderbornensi suppressæ, & earum loco Canonici Regulares Congregationis Windesheimensis introducti sint. Numerus Regularium in uno Monasterio Bøddecensi intra breve temporis spatium auctus est ad centum quinquaginta; tantaque pietatis fama dimanavit per inferiorem Germaniam, ut Monasterium præfatum viginti septem aliorum Monasteriorum communem disciplinam recipientium caput evaserit. Etiamnum ibidem asservantur vitæ septem Priorum seu Præpositorum, qui primi præfuerant, tantam spirantes sanctitatem morum, ut vehementer admirer tandiu sub modio relictæ esse tam præclara lumina, quæ haud dubiè copiosos ederent fructus, si proferrentur in publicum. Prior, qui hodiedum præest, jure merito accenseretur candelabrorum illorum aureorum septennario: habetur communi-

P 3

ter

ter pro sancto, ac plerumque totum antemeridianum tempus precationibus in Ecclesia consumit, ac certè videbatur nobis vir ingentis meriti, nec sine magna ædificatione exinde recessimus. Retinuit nos per biduum, ac monstravit nobis singulari humanitate suam Bibliothecam, quæ in illa Provincia habetur pro ditissima in Manuscriptis Codicibus. Inter ista Manuscripta eminent duodecim Tomi in folio majoris formæ, quorum quilibet continet Vitas Sanctorum pro uno mense. Hæc collectio est omnium amplissima & completissima, quas unquam vidi. Dicitur, Jesuitæ Antuerpienses exinde multa hausisse subsidia. *Hucusque Marthenne*, qui in hac ultima sua observatione non fallitur; nam Jesuitæ Antuerpienses, Continuatores Bollandi, in suis Actis Sanctorum præfatam Collectionem Bøddecensem frequenter collaudant, ut pater insipientibus. Quod verò Vir clarissimus asserat, Abbatiam Bøddecensem ab initio fundatam esse pro Monialibus Benedictinis, nescio, quod id adstruat fundamento, ac documento veteri. Certum enim est ex antiquis monumentis, Abbatiam illam ab initio fundatam esse pro Canonissis sub Regula Aquisgranensi militantibus, quæ, utrum habendæ sint pro Regularibus, vel Sæcularibus, non est hujus loci disceptare. Doctam de hac re Dissertationem edidit Adm. R. P. Hermannus Busenbaum, celebris scriptor Societatis JESU in suo præclaro Libello; *Eitien vnder den Dörneren*, ubi ostendit, Regulam Aquisgranensem non solum in varijs Monasterijs Canonissarum Sæculo nono observatam esse, sed ejus observantiam in Monasterio ad S. Cæciliam Colonix usque ad Annum 1474. perdurasse. Idem testatur, Canonissis Assindienfis Monasterij (in Essen) ab Alfrido Episcopo Hildesienfi in litteris foundationis Anno 877. Regulam Aquisgranensem Canonissarum præscriptam esse; atque eandem affirmat receptam fuisse à primis Canonissis Bøddecensibus mox in ipsa primæva foundatione.

N. II.

EX CHRONICA
THOMÆ DE KEMPIS
CAN. REG.

DE

Reformatione Monasterij in Budiken.

ANno Domini M. CCCC. nono, Dominus Wilhelmus de Monte electus Paderbornensis, incepit reformare Monasterium in Budiken, transferendo illud de statu Canoniarum Sæcularium ad statum Canoniorum Regularium, ac privilegium translationis super hoc edidit, in cuius fine sic habetur: *Honorabili viro Domino Joani Wael, Priori Monasterij in Zwollis Trajectensis Diocesis, tradimus, concedimus, & assignamus per presentes, ita quod ipse Ecclesia & Monasterio in Budiken, prout facultas suppetit, Congregationem convenientem virorum DEO devotorum, Canoniorum videlicet Regularium, Religioni sui Monasterij in Zwollis conformiune, juxta ejusdem Religionis exigentiam ibidem constituat. Præsertim cum sanctus Meinulphus ejusdem Monasterij Fundator, Religionis illius NB. creditur esse Professor, Priorem seu Præpositum ipsæ Congregationi præficiat, prout ei visum fuerit expedire.* Ex eit, Chron. Montis S. Agnetis p. 166.

N. III.

*Testimonium de Monasterio Bøddecensi ex Gobelino,
& Monumentis Paderbornensibus.*

Bøddecense Monasterium circa Annum 816. fundari cæptum, S. MEINULPHO sua debet initia. Hunc nobilibus parentibus exortum Carolus M. postquam Westphalos subegit, de S. fonte levaverat, & matrem ejus Wichtrud dictam, patre ejus defuncto in suam protectionem receperat; quoniam Frater mariti defuncti vim stupri eidem conabatur inferre. Factus postea Canon-

OWS

eus & Archidiaconus in Ecclesia Paderbornensi de bonis paternis Monasterium Monialium seu Canoniarum Regularium in villa Boddiken Paderbornensis Diæcesis, fundavit & dotavit. Ita ferè Gobelinus Persona in Cosmodromio etat. 6. cap. 40. Quod hic Author anno 1418. absolverat, & excusum extat cum notis inter Script. rer. German. Henrici Meibonij junioris Tom. 1. p. 53. Etsi verò idem Gobelinus Persona c. 41. subjungat; *Quod Meinulphus* (qui erat unusex legatis, quos Anno 836. B. Badurarus Episcopus Paderbonensis ad reliquias S. Liborij impetrandas ad Cenomanos miserat) in Ecclesia S. Vincentij Cenomanensis vovit Monasterium Sanctimonialium fundare, in honorem B. Maria & S. Liborij, in loco qui dicitur Podicon; & Cranzius Metropol. lib. 1. cap. 28. asserat, idè S. Meinulphum fundandi Monasterij votum nuncupasse, ut prosperare dignaretur DEUS legationem eorum. Nulla tamen hujus voti apud Cenomanos nuncupati sit mentio in vita S. MEINULPHI, quæ extat, & quam ipse Gobelinus conscripsit. Imò huic narrationi adversari videtur, quod S. MEINULPHUS jam ante, quàm ad Cenomanos legatus iret, Ludovicum Pium Imperatorem, suasu Baduradi Episcopi Anno 816. Aquisgrani in Concilio Provinciali accesserit, facultatem ædificandi Monasterium ab eo impetraturus, & quòd Ludovicus grato animo petitionem ejus acceptans, litteras suo signatas Sigillo super suo consensu gratiosè concesserit. Vita S. Meinulphi & ex ea Baronijs ad Annum 816.

De fundatione antiquissimi hujus olim Canonissarum, nunc Canoniarum Regularium Monasterij aliquantò acuratiùs agunt veteres Boddicenses litteræ, his verbis: "*Beatus Meinulphus divina revelationis instinctu, celestique visione instructus quoddam Monasterium; quod Westphalica lingua Boddiken, quasi parvum dolium appellavit, in terra patri-monij sui, approbante Imperatore, qui tunc Aquisgrani fuerat, solenniter construxit, & ipsum Monasterium de bonis suis temporalibus, quæ multa erant, largiter dotavit; & inibi nobiles faminas & devotas, quæ vulgariter Doembrowen (id est Canonissæ) nuncupantur, instituit, quibus sanctus Vir omnem foris evagandi occasionem in vim majoris stabilitatis præcludere volens, provida dispensatione constituit sex Armigeros circumjacentes; tanquam Procuratores. Monasterij prædicti, quibus bona sua abundanter distribuit, tam in villis, quam in grangijs, ut de his bonis Monasterio prædicto certis temporibus anni omnia necessaria pro victu & vestitu ministrarent. Sed & alijs vasallis Armigeris bona*"

“bona pheodalia contulit, ut & ipsi essent fideles defensores Monasterij prætacti
 “& subiecti eidem. Propter hoc omne jus infeodandi, & conferendi ipsa bona
 “pheodalia transtulit in ipsas Dominas, & earum Monasterium. Porro his mu-
 “nitionibus faminarum non contentus sanctus Pater Meinulphus potentiorē no-
 “bilem de vicinis constituit in Praefectum & defensorem omnium bonorum Mo-
 “nasterij ac causarum emergentium, quantumcunque certis sibi bonis ac persō-
 “nibus de singulis Officijs, ut commodius onus hujusmodi portare posset, depu-
 “tatis, ut his vallata circumquaque tutoribus praedicta famina DEO devotis fa-
 “mularentur obsequijs. Cujus quidem ordinationis & institutionis dispositio
 “litteris sigillatis expressius habetur in praedicto Monasterio, & stetit hac ordi-
 “natio per plures annos post mortem beati viri Meinulphi. Sed heu convenie-
 “runt inimici omnis Religionis, dignitas generis, otium & voluptas, & castra
 “DEI ac patrimonium Christi funditus devastantes nihil reliquerunt, proinde
 “dicti officii & vasalli bona sibi deputata pro ministratioe necessariorum Mo-
 “nasterij sibi appropriarunt, vendiderunt, & heredibus suis tanquam propria, ne-
 “mine contradicente reliquerunt. Ita Bōddecensis Monasterij Virgines
 multis domesticis difficultatibus conflictatas, haud minoribus dam-
 nis atque injurijs externi affecerunt, quando Nobiles de Fürstenberg ex
 Watterlappe, propter Nobiles de Brencken Ecclesiam Bōddecensem una cum Mo-
 nasterio incenderunt, id damnum ipsos quidem Fürstenbergios resarcisse, sed dono
 ab alijs interverso, nihil inde commodi Bōddecenses esse consecutos, in litteris
 suis Bōddecenses ipsi, jure conqueruntur. Veruntamen ne similes in
 Paderbornensem ditionem incursiones deinceps fierent, Henricus
 Spiegelius, Episcopus Paderborn. cavere videtur voluisse his litteris,
 quas latinè vertit Auctor Monum. Paderborn. & Arnoldus de Bren-
 cken, nobili genere, virtute ac doctrina vir aequè conspicuus in sche-
 dis suis repertas, & ab Henrico Paderbornensi Episcopo, securitatis
 utique causa, ipsius majoribus relictas, eidem antehac communica-
 verat. Nos Wenemarus de Forstenberg, & Fridericus ejus filius praesentibus lit-
 teris profiteamur & testatum facimus, nos cum Venerabili D. Episcopo Paderbor-
 nensi Henrico in hac pacta amicè convenisse, quod omnibus actionibus, quae nobis
 in illum & illius subditos possent competere, supersedebimus, quoad praedictus Do-
 minus vixerit. Quod si autem inter ipsum aut ejus subditos, & nos nova deinceps
 oriretur controversia, eam intra quatuor hebdomadas, coram Episcopo praedicto,
 jure prosequemur: quo temporis spatio, si jus redditum non fuerit, liberum
 nobis erit, salva hac transactione, eum audire, qui jus nostrum nobis tribuat.

Q

Contra.

Contra si Episcopo, aut illius subditis nova nobiscum controversia posthac intercedet, eaque super re appellabimur, intra proximas quatuor hebdomadas id, quod iustum erit, faciemus. Casu autem, quo Episcopus Officio Marefchalli obiret Westphalia & Coloniensibus bellum inferret, fas erit nobis, salvis his pactis, Coloniensi Archi-Episcopo opitulari. Porro si Episcopus aut illius subditi nos hostiliter aggredierentur, salvis item litteris, nobis licebit vicissim hostilia facere. Quae uti conventa sunt, nos Wenemarum ac Fridericum ejus filium bona fide, quae juramenti loco valeat, firmiter ac sine dolo nos observaturos pollicemur. In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus litteris appendimus. Datum anno Domini M. CCC. LXX. feria quinta post octavam Apostolorum. Böddecensis igitur Monasterij fortunae una cum disciplina & cultu divino miserandum in modum ita dilapsis, ut ex omnibus ipsius aedificijs sola Ecclesia, plus tamen fimo & immunditia ejus testantibus, pro receptaculo bestiarum, quam pro divini cultus exhibitione perduraret, & in Capellis eidem Ecclesiae quondam annexis, tunc vero dirutis, imò super ipsa Altaria Capellarum, sicut in saltu, virgulta succrescerent, & tam Canonicae quam Rector Parochialis curae, ac etiam Clerici ceteri, solâ Abbatisâ ibidem in tugurio rusticano degente, terram fructiferam tanquam eis versam in falsuginem abhorrentes, locum ipsum dudum reliquerint, Walburgis de Walde, Abbatisâ Böddecensis ipsam Abbatiam cum Monasterio, reservato sibi usufructu certae pensionis annuae, Wilhelmo de Monte Episcopo Paderbornensi, Anno 1408. Indict. 1. Kal. Septemb. resignavit: is verò Anno 1409. 17. Mens. Julij, idem Monasterium à se reformatum honorabili viro Joanni Wail Priori Monasterij Canonic. Regularium in Swollis, Trajectensis Diœcesis, tradidit, concessit, & assignavit. Ex Antiquis litterarum Böddecensium Monumentis, & Gobelini Persona Cosmodromio atat. 6. cap. 90. Monumenta Paderbornensia superius citata. pag. 204. & seq. Videatur etiam Vita S. Meinulphi apud Surium. Item Nicolaus Schatenius P. 1. Annal, Paderborn, p. 112. & seq.

N. III.

*Testimonium M. Joannis Buschij Canonici Regularis Congregationis
Windesheimensis Libro ii. de Reformatione Monasteriorum.*

Scripsit Buschius præter alia Lib. 4. de Reformatione Monasterio-
rum editos à Leibnizio, testaturque se usque ad Annum Domini
M. CCCCLXXIII. Ambulasse in Religione plus quam sex millia quin-
genta & viginti milliaria ad diversa Monasteria reformanda, ad centum viginti
pene civitates & oppida, præter villas interjacentes. Lib. 2. cap. 6. de Re-
formatione Monasterij S. Meinulphi in Böddecken leguntur sequentia.

Monasterium in Böddecken Ordin. Canon. Regul. Paderbornensis
Diæcesis à prima Fundatione Moniales possederunt sub sancto Patre
MEINULPHO, qui Ordinis nostri * fuisse prædicatur canonizatus, &
ipsius primus Fundator. Dominus autem Joannes Wael vir proce-
ræ staturæ, satis eloquens & persuasivus, Prior Zwollensis in Beth-
lehem Ordinis nostri, dictum Monasterium ab Episcopo Paderbor-
nensi, & suo Capitulo suscepit reformandum, & quod pauca ibi
erant Moniales, in spiritualibus & temporalibus ubique deficientes,
ipsum in Monasterium Canoniorum Regularium erigi procuravit,
& Fratres Monasterij Zwollensis in illud induxit. - - Postquam
autem Præpositus Nussienfis cum omnibus Prioribus sibi capitulariter
unitis ad Capitulum de Windesheim se dedit, & illi capitulariter
se incorporavit, Monasterium in Böddecke præfatum, quod erat unum ex
illis, etiam se Capitulo Generali de Windesheim colligavit. - - Prior
de Richenberg Joannes Klüekorn, & ego Joannes in Sulta Prior ul-
tra 6. annos Visitatores eorum (Böddecensium) existentes, inveni-
mus ibi præsentés Fratres, Priorem, XXVI. Conventuales, conver-
sos & Laicos sive Familiares præsentés centum septuaginta tres, &
habent nunc foras in alijs Monasterijs Ordinis nostri Fratres quin-
quaginta sex, quorum alij sunt Priores, alij Rectores, alij Con-Refor-
matores, & socij Reformationis. - - Hæc subiecta Monasteria per
Priores & Fratres de Böddecke præfatos novimus reformata, videli-
cet Molenbecke Mindensis Diæc. Hirtzenhaghen Moguntiensis Diæcesi
Fürstengarten Wormatiensis Diæc. Hegenen Wormat. Diæc. In Insula
Trevirensis Diæc. Ebich Coloniensis Diæc. Dalem Babenbergensis

Diæc. *Truttenhusen* Argentinenfis Diæc. *Eversclufen* (Eberhartsclausen) Trevir. Diæc. *Bafilea S. Leonhardi* Bafilienfis Diæc. *Marbach* Bafilienfis Diæc. *Artogafli* Argentinenfis Diæc. *Rehtorp Eystettenfis* Diæc. *Birlinghe* Herbipol. Diæc. *Franckentale* Wormat. Diæc. *Haidenfeld* Herbipol. Diæc. *Ziwalenheim* Mogunt. Diæc. *Revenberch* Mogunt. Diæc. *Volckrinckhusen* Paderborn. Diæc. *Blomenberck* Paderborn. Diæc. *Mayen* Trevirenfis. Diæc. fimul computata XX. Monafteria. Ecce quantus fructus animarum de Monafterijs bene reformatis in campis conftitutis. *Hucusque Bufchius*. Tom. II. fcriptorum Brunswicenfium apud Leibnizium.

* *Agunt Canonici Regulares Congregat. Windesheimenfis* quinto Octobris fub ritu duplici de S. MEINULPHO tanquam de fâncto Ordinis unâ cum alijs Germanica utriusque fânctis Patronis, quales funt SS. Bonifacius, Rupertus, Udalricus, Wilibaldus, Chilianus, Gallus, Wolfangus, &c. *Videri de his poterit Proprium dictæ Congregationis Colonia impreffum Anno 1701.*

N. V.

De Statu veteri Congregationis Windesheimenfis.

Ex Codice M. S. circa finem Seculi XV. Litterâ D. ad extra notatâ in Canonica S. Nicolai extrâ muros Patavienfes in 4.

Sunt in partibus Saxoniae, Westphaliae, Frisiae, Hollandiae, Seelandiae, Brabantiae, & præcipue in Provinciis & Diæcesibus Coloniensi, Moguntinensi, Trevirenfi, Magdeburgensi, Hildesienfi, Halderstadenfi, Monasteriensi, Paderbornensi, Leodiensi, Traiectensi, Cameracensi, Lubecensi, ac in locis conterminis quàm plura Monasteria Ordinis Canoniorum Regularium in optima Observantia numero ferme LXX. mutuo sibi incorporata & unita unumque Capitulum Generale repræsentantia. Quod quidem Capitulum Generale fingulo anno celebrare consueverunt in quodam solempni Monasterio dicto *Windesheim* propè *Swollis* Traiectensis Diæcesis, ad quod finguli Prælati uno sibi associato Fratre quolibet anno confluent, tractantes de continuatione laudabili Regularis disciplinae.

Sunt præterea quàm plurima Monasteria Virginum ejusdem Ordinis & Observantiae, laudabiliter viventes, operi texttrino in lana & lino operam dantes, similiter & in libris scribendis; commorantur

in

in plerisque Monasterijs Virgines in magno copioso numero. Vidi ego Frater N. de Reno, natus de Westphalia, & in hujusmodi Observantia ab ineunte ætate educatus Monasteria Virginum, ubi in una Domo commorabantur ferme centum & quinquaginta Virgines devotissimæ. Taxatus fuit numerus Virginum tempore Legationis Reverendissimi in Christo P. ac D. D. Nicolai (*de Cusa*) tituli S. Petri ad Vincula Presbyteri Cardinalis Episcopi Brixinensis in Diæcesi Trajectensi & in vicinia commorantium, in optima Observantia ad millia. Apparent hæc incredibilia, nihilominus tamen sunt vera, & qui vidit, testimonium perhibuit.

Deputantur singulis annis in Capitulo Generali Visitatores Monasteriorum, tam Fratrum Ordinis quam Virginum, & habent Statuta salubria, & discretè ordinata in 4. Libros partiales distincta, quarum duas partes medias habent Fratres in Nova- Cella propè Brixinam ejusdem (Ordinis) apportatas illuc per Fratrem prædictum Hermannum (a) Priorem Monasterij *Novi Operis* propè Hall Magdeburgensis Diæcesis, qui in hujusmodi Observantia conversatus est annis ferme triginta.

(a) De hoc ipso Hermanno leguntur apud Leibnizium Tomo II. pag. 489. à Buschio scripta, quæ sequuntur. Hermannus Rijd de Rene annorum 19. intrat Monasterium in Wittenborch anno Domini 1427. anno 1447. mittitur Hallis ad Novum Opus reformandum. Ibi post annum professus Prioris tenuit Officium. Missus inde anno Domini 1455. in Italiam (i. Tyrolim) ad Monasterium Novicellæ propè Brixinam ob rogatum Cardinalis Nicolai de Cusa. Ibi per annum stetit, ordinando de Observantia Regulari. Anno Domini 1456. revocatus per Episcopum Magdeburgensem suscepit Parochiam S. Mariæ propè Hallis gubernandam. Ibi tamen post labores plures obiit in pace anno Domini 1476. feria quarta Cinerum. Sequitur in Codice Sancti Nicolaitano testimonium de Authore libri de *Imitatione Christi* in

Scuto Kempensi Coloniae 1728. impresso adductum,
& huic subjunguntur quæ sequuntur

Q 3

Nomina